

дослідити особливості становлення «рівності психологічних позицій» у міжособистісних взаємодіях викладачів та студентів у наших подальших дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрущенко В.П. Філософія освіти «в за межі завтрашнього дня» / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2008. – № 1–2. – С. 7–14.
2. Аристотель. Політика: наука об управленні державою : збірник / Платон, Аристотель. – М. : Ексмо ; СПб. : Terra Fantastica, 2003. – 860 с.
3. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание / Р. Бернс. – М. : «Прогресс», 1986. – 424 с.
4. Духновский С.В. Субъективная оценка межличностных отношений. Руководство по применению / С.В. Духновский. – СПб. : Речь, 2006. – 54 с.
5. Колодий А.Ф. Социальная справедливость и равенство / А.Ф. Колодий. – Львов : «Світ», 1991. – 197 с.
6. Максименко С.Д. Технологія спілкування (ко-

мунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д. Максименко, М.М. Заброцький. – К. : Главник, 2005. – 112 с.

7. Педагогическое наследие / В.М. Кларин, А.Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 1987. – 416 с.

8. Рибалка В.В. Психологія честі та гідності особистості: культурологічні та аксіологічні аспекти : навч.-метод. посібник / В.В. Рибалка. – К.: Інст. обд. дитини, ТОВ «Інфосистем», 2011. – 428 с.

9. Роджерс К., Фрейберг Дж. Свобода учитися / К. Роджерс., Дж. Фрейберг – М. : Смысл, 2002. – 527 с.

10. Самсонова Т.Н. Справедливость равенства и равенство справедливости / Т.Н. Самсонова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1996. – 136 с.

11. Семенов В.С. Капитализм и классы / В.С. Семенов. – М. : 1969. – 399 с.

12. Сухомлинский В.А. Потребность человека в человеке / В.А. Сухомлинский. – 2-е изд. – М. : Сов. Россия, 1981. – 96 с.

13. Фихте И.Г. Сочинения в двух томах. Т.И. / И.Г. Фихте. – СПб. : Мифрил, 1993. – 798 с.

УДК 378.091.12:159-051

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Матвієнко О.В., д. пед. н., професор
кафедри педагогіки та методики початкового навчання
Затворнюк О.М., старший викладач
кафедри практичної психології

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

У статті обґрунтовано психолого-педагогічну проблему професійної підготовки майбутніх психологів. Розглянуто структуру та систему організації підготовки майбутнього психолога в процесі професійної підготовки у ВНЗ. Представлено психологічні засоби та мотиви активізації професійної підготовки студентів у різних формах та на різних курсах навчання.

Ключові слова: зміст професійної підготовки, професійна підготовка, професійна освіта, майбутній психолог.

В статье обоснована психолого-педагогическая проблема профессиональной подготовки будущих психологов. Рассмотрены структура и система организации подготовки будущего психолога в процессе профессиональной подготовки в вузе. Представлены психологические средства и мотивы активизации профессиональной подготовки студентов в различных формах и на различных курсах обучения.

Ключевые слова: содержание профессиональной подготовки, профессиональная подготовка, профессиональное образование, будущий психолог.

Matvienko E.V., Zatornyuk O.N. PROFESSIONAL TRAINING OF PSYCHOLOGISTS AS PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS

The article justified psycho-pedagogical problem training of future psychologists. The structure and organization of the training of future psychologists during training in high school. Submitted by psychological means and motives intensification of training students in various forms and in various courses of study.

Key words: training content, training, vocational education, a future psychologist.

Постановка проблеми. У професійній сфері України відбуваються динамічні зміни різних сфер життєдіяльності, здійснюється

пошук нових концептуальних ідей і підходів до професійної підготовки фахівців. Вважаємо, що в цьому надзвичайно важливому і

складному процесі слід урахувати результати досліджень з різних галузей наукового знання – філософських, соціологічних, економічних, технічних і психологічних, а також, що особливо важливо, педагогічних.

Проблемі професійної підготовки особистості присвячено безліч наукових досліджень, у рамках окремих наук розглянуто різні аспекти, сформовані різні позиції і концепції. Теоретико-методологічним підґрунтям розбудови суб'єктно-орієнтованої професійної підготовки психологів на сучасному етапі виступають фундаментальні концепції та оригінальні технології, розроблені в працях дослідників (Д. Богоявленська, О. Бондаренко, В. Панок, Є. Пряжнікова, Н. Пряжніков, Л. Уманець, Н. Чепелева та інші).

Професійну підготовку психолога сучасні дослідники розглядають через розвиток у майбутніх фахівців професійного мислення (С. Максименко, В. Панок), соціальної активності (О. Бондаренко, М. Гуліна, Д. Пенішкевич, В. Сагарда, Д. Струннікова), професійної креативності (С. Марков, В. Моляко), професійної компетентності (І. Зязюн, В. Панок, В. Рибалка, М. Шаплавський), критичності мислення, здібностей до прогнозування, імпровізації, інноваційності (М. Бауер, М. Іванчук, Л. Карамушка, С. Максименко, Н. Ничкало), формування творчого потенціалу особистості майбутнього практика (Ж. Вірна, І. Іщук, О. Киричук, В. Ковальов, Н. Ничкало, В. Рибалка), формування пізнавальної активності (Т.А. Алексеєнко), розвиток загальної та психологічної культури (В. Рибалка) як підготовку до науково-дослідницької діяльності (П. Горностай, М. Гуліна, Л. Карамушка, С. Максименко).

Але ця проблема наскільки безмежна, що буде завжди відноситися до числа невичерпних тем професійної освіти. На нашу думку, різні взаємодоповнюючі погляди на професійну підготовку можуть значно поглибити наші уявлення про сутність цього процесу.

Постановка завдання. Метою статті є визначення та обґрунтування психолого-педагогічних проблем процесу професійної підготовки майбутніх психологів та шляхи їх вирішення в системі ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна освіта – процес і результат професійного становлення і розвитку особистості, які супроводжуються набуттям знань, навичок і умінь за конкретними професіями і спеціальностями [6].

За С. Батишевим, термін «професійна підготовка» визначено як «сукупність спеціальних знань, навичок та умінь, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які за-

безпечують можливість успішної роботи за відповідною галуззю діяльності. Залежно від кваліфікації розрізняють чотири основні види професійної підготовки, які потребують відповідної професійної освіти: вищої, середньої спеціальної, початкової професійної чи елементарної».

На думку О. Лейбовича, поняття «професійної освіти» та «професійної підготовки» також не можна вважати тотожними [3]. «Професійну підготовку» автор поділяє на «професійну підготовку в широкому і вузькому сенсах». «Професійна підготовка в широкому сенсі – це організація навчання професійних кадрів, різні форми здобування професійної освіти; у вузькому сенсі – прискорена форма набуття професійних навичок». Вчений трактує професійну освіту як процес і (або) результат професійного становлення і розвитку особистості, який супроводжується набуттям наперед визначених знань, умінь і навичок за конкретними професіями і спеціальностями.

На думку Н. Мукан, система професійної підготовки – багатогранний феномен, що передбачає розвиток професійних знань, встановлення мінімальних меж компетентності на етапі завершення педагогічної підготовки, а також реалізацію відповідної системи оволодіння компетентністю [4]. Основними компонентами системи професійно-педагогічної підготовки можна вважати мету, функції, структуру, зміст, форми і методи її реалізації і контроль. Водночас ефективність професійної підготовки залежить від рівня розробленості і взаємодії зазначених складових і від умінь застосувати теоретичні знання на практиці.

Поняття «професійна підготовка» Е. Нероба розглядає як цілеспрямований організований процес, спрямований на оволодіння певною професією [5].

Сучасний погляд на професійну підготовку психолога, полягає в розумінні його як процесу прогресивних змін особистості під соціальним впливом, впливом професійної діяльності та власної активності, націленої на самовдосконалення та самоздійснення особистості (О. Бодальов, Е. Климов, М. Пряжніков).

На основі проведеного аналізу праць учених можна визначити складові змісту професійної підготовки майбутніх психологів:

– психолого-педагогічна підготовка (Н. Кузьміна, О. Піскунов);

– взаємозв'язок теоретичної підготовки та психологічної практики (Л. Кондрашова, Ф. Василюк);

– спільна діяльність професорсько-викладацького складу зі студентами (М. Кобзев, В. Стахов);

– професійно корисні види діяльності (В. Волошина, Л. Лесохіна).

У результаті дослідження метою професійної підготовки психологів визначається:

– формування професійних якостей майбутніх психологів;

– оволодіння систематизованими знаннями, вміннями та навичками необхідними для професійної діяльності;

– формування готовності до майбутньої професійної діяльності;

– опанування різними формами професійного самовдосконалення (самоосвіта, самовиховання, самоактуалізація, самоменеджмент) та інші.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники підкреслюють значення етапу навчання у вузі для розвитку професійного шляху особистості психолога (А. Маркова, К. Рамуль, Т. Флоренская). Ряд проведених досліджень відслідковує динаміку професійної Я-концепції студентів-психологів, під якою розуміється уявлення про себе та свої особливості для даної спеціальності, а також образ ідеального психолога-професіонала (С. Гусева, О. Юрасова та інші).

На думку О.Бондаренка, проблема професійно-особистісної підготовки психолога включає чотири взаємопов'язані аспекти: побудову теоретичної моделі спеціаліста, яка передбачає розробку стандартів (норм і нормативів), вимог до особистості та діяльності практичного психолога; первинний відбір професійно придатних кандидатів; розробку змісту навчання і розвитку психологів-практиків; розв'язання проблем власне професійного самовизначення спеціалістів, провідною з яких є проблема професійної ідентифікації [1].

В. Панок [2] вказує на значимість процесу професійної підготовки в межах навчання у ВНЗ та пропонує трирівневу структуру отримання професійних психологічних знань.

I рівень – теоретико-експериментальна підготовка – вивчення класичних психологічних дисциплін, що здійснюється традиційними методами (загальна психологія, історія психології, психологія особистості, вікова психологія, експериментальна психологія і та інші);

II рівень – це практична психологія – опанування теоретичних засад практичної психології, яке здійснюється в основному, через участь студентів в активних (інтерактивних) формах навчальної роботи, – семінарах, воркшопах, майстер-класах, тренінгах, дискусіях (психологічне консультування, основи психотерапії та психокорекції, психологічна служба в системі освіти і та інші);

III рівень – оволодіння практичними психологічними технологіями, методиками і методами формування навичок роботи з клієнтом (групою), що здійснюється в практичній роботі та під час участі в семінарах-практикумах. Опанування прийомами роботи в конкретній техніці (техніках), або так званій індивідуально-типологічній рівень, покликаний урахувати особливості кожної особистості, що навчається.

Як зауважує вчений, такий підхід ні в якому разі не пов'язаний з нехтуванням важливості засвоєння студентами теоретичних засад психології. Навпаки, він передбачає посилення професійної підготовки, оскільки сприятиме формуванню, зокрема, професійного світогляду. Неприпустимим у цьому аспекті є викладання таких дисциплін, що не складають теорії психології або взагалі не відносяться до неї (біоенергетика, соціоніка, астрологія та інші)

У результаті своїх наукових досліджень, В. Панок висвітлює особливості професійної підготовки майбутніх психологів, такі як:

1) специфіка підготовки практичних психологів відмінна від змісту, форм та методів підготовки психологів-викладачів або психологів-дослідників;

2) не всяка людина може працювати психологом, тому процес підготовки має включати формування професійно важливих рис особистості спеціаліста (психологічний світогляд, спрямованість особистості, навички саморегуляції, розвиток професійної інтуїції, специфічна Я-концепція, альтруїстичні настанови та інше);

3) форми та методи професійної підготовки в галузі психології мають бути домірними змістові цієї підготовки, тому в процесі навчання вони мають еволюціонувати від академічно-лекційних, на етапі теоретичного засвоєння знань, до практичних, більш активних – семінари, тренінги, воркшопи та інші;

4) практикуючі психологи мають спеціалізуватися в конкретному виді практичної психології, у процесі професійної підготовки має здійснюватися відбір та поглиблення професійної орієнтації майбутніх спеціалістів, певна спеціалізація в конкретному виді (техніці) роботи (дитяча психотерапія, подружнє консультування, індивідуальна психокорекція девіантної поведінки);

5) центральним методом організації та викладу навчального матеріалу має бути випадковий (ситуаційний) підхід;

6) професійна підготовка психолога є неможливою без теоретичного і практичного засвоєння етичних норм (психологічної деонтології).

На думку Н. Чепелевої, система організації підготовки психолога повинна включати світоглядний, професійний та особистісний рівні, спрямовані як на формування професійної свідомості, психологічної культури та професійно значущих особистісних якостей, так і на оволодіння відповідною системою знань, технологією практичної діяльності майбутнього психолога. У працях Н. Чепелевої виокремлено триблокову концепцію професійної підготовки майбутнього фахівця (на прикладі практичного психолога):

1) підготовчий етап, тобто диференціювання студентів за рівнем їх професійної придатності до роботи з людьми;

2) діагностичний етап, який складається з процесу опанування студентами 2–3 курсів основ психодіагностики та самопізнання, а також усунення особистісних перешкод на шляху особистісно-професійного зростання;

3) особистісно-професійний корекційний етап, тобто робота з виявленими на другому етапі професійної підготовки особистісними проблемами студентів 3–4 курсів і формування в них професійно-значущих умінь за допомогою активних методів навчання та психотерапії з програванням обох ролей – клієнта і психолога [8].

Л. Кондрашова вважає, що за роки навчання у вищому навчальному закладі необхідно розвивати в майбутніх фахівців здатність до усвідомлення провідної мети професійної діяльності і стимулювати в них бажання працювати в обраній сфері.

У процесі професійної підготовки на різних курсах навчання психологів формуються мотиви до майбутньої професійної діяльності:

на першому – особлива увага розвитку пізнавального інтересу, а також мотиву ідентифікації з іншою людиною (видатні психологи, викладачі та інші), мотиву афіліації (прагнення до встановлення або підтримання стосунків з іншими людьми, прагнення до контакту і спілкування з ними);

на другому й третьому курсах – підтримання ще й мотиву самоствердження і мотив досягнень (виявлялося у виборі складних завдань і намаганні їх виконати);

на четвертому і п'ятому курсах – мотив саморозвитку та самовдосконалення.

В. Семиченко вважає, що необхідно систематично проводити комплексні широкомасштабні дослідження для одержання достовірних даних про психологію сучасного студента, тенденції змін, які відбуваються, проводити психологічну експертизу педагогічних новацій та пропонованих організаційних форм і технологій, психологічну

підготовку адміністративного та професорсько-викладацького складу всієї системи професійної освіти [7].

Загалом, у вітчизняній психолого-педагогічній літературі питання професійної підготовки психологів висвітлюється також за такими аспектами, як компоненти професіоналізму психолога (Д. Богоявленська, О. Бондаренко), спеціальні здібності та професійно важливі якості майбутніх психологів (М. Амінов, Н. Бачманова, І. Мартинюк, М. Молоканов, М. Обозов, Р. Овчарова, Н. Пророк), формування особистісних конструктів майбутніх фахівців (Г. Абрамова, І. Дубровіна, Ю. Ємельянов, Л. Мова, Н. Пов'якель, Л. Уманець, Н. Шевченко), методологічні та теоретичні аспекти їхньої підготовки (Г. Балл, О. Бондаренко, Л. Бурлачук, Р. Мей тощо).

У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури та досвіду професійної підготовки майбутніх психологів в Інституті педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, можемо окреслити особливості психолого-педагогічних умов та організації навчального процесу:

1) проектування змісту навчальних дисциплін із психології з орієнтацією на становлення культури мислення майбутнього фахівця та на конструктивне вирішення професійних завдань («Основи психоконсультування», «Основи психокорекції», «Основи психотерапії», «Психологія конфлікту» та інші);

2) застосування у процесі навчання студентів як фундаментальних, понятійних і психотехнічних знань із психології, так і ігрових та творчих методів, які активізують особистісний потенціал майбутнього фахівця, спрямовують і вдосконалюють процес професійної підготовки;

3) використання спеціальної підготовки студентів до продуктивної самостійної роботи з урахуванням рівня їх рефлексивності та сформованості умінь самоменеджменту та творчого мислення, що виступає засобом саморозвитку і самовдосконалення майбутніх фахівців у галузі психології;

4) використання психологічних засобів активізації професійної підготовки студентів у формах цілеспрямованого застосування професійно важливих якостей;

5) застосування основних форм психологічного супроводу майбутніх психологів у позанавчальній діяльності (центри психологічного консультування, психологічні клуби);

6) використання соціально-психологічних тренінгів (СПТ) професійного і особистісного зростання, спрямованих на акти-

візацію відповідних структур в особистості майбутнього спеціаліста;

7) участь у тренінгових групах, яка дозволить оволодіти системою відповідних психологічних знань, які сприятимуть зростанню самопізнання та здатності до позитивного самоставлення до себе і життя, стимулюватиме розвиток здатності аналізувати власну поведінку з метою допомоги собі й іншим у досягненні більш ефективних міжособистісних взаємин;

8) використання різноманітних тренінгових заходів націлених на вирішення завдань професійної підготовки майбутніх психологів, які відображають специфіку кожного етапу навчання у ВНЗ.

Зміст професійної підготовки психолога визначається програмою вищого навчального закладу, яка розробляється відповідно до Державних стандартів освіти за даною спеціальністю. Підготовка психологів включає вивчення значної кількості дисциплін: дисципліни фундаментальної психології, методологію та методи психологічного дослідження, дисципліни прикладної психології та практичної психології, педагогічні дисципліни. Разом з обов'язковими є дисципліни, що викладаються студентам за їх вибором.

Досвід професійної підготовки майбутніх психологів в Інституті педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова полягає у вивченні дисциплін фундаментальної психології, до яких відносяться вступ до спеціальності, загальна психологія з практикумом, історія психології, психологія особистості, педагогічна психологія, соціальна психологія, психологія розвитку та вікова психологія. Під час їх вивчення майбутній психолог отримує загальну психологічну освіту, яка необхідна в будь-якій сфері його діяльності.

Знання з методології та методів психологічного дослідження набуваються студентами під час вивчення таких предметів, як експериментальна психологія, математичні методи в психології, психодіагностика, методологія та методи наукових досліджень. Студенти навчаються організовувати та проводити психологічне дослідження, обробляти, аналізувати та узагальнювати його результати, робити висновки, готувати наукові звіти.

До дисциплін прикладної психології належать: психологія творчості та обдарованості, психологія спілкування, психологія готовності дитини до навчання в школі, спеціальна психологія, політична психологія, психологічна експертиза, психологія сім'ї, етнопсихологія, гендерна психологія, патопсихологія, психологія управління

в освітніх організаціях профілактика та корекція відхилень у поведінці, реабілітаційна психологія, профорієнтація та профвідбір, юридична психологія, порівняльна психологія, диференціальна психологія.

Вивчення педагогіки та методики викладання психології у ВНЗ, спрямовано на підготовку психологів до викладання психології в різних навчальних закладах освіти.

До програми навчання входить також підготовка курсових робіт з педагогічної та вікової психології, психодіагностики і психотерапії, написання дипломних робіт та проходження навчальної психодіагностичної, виробничої психокорекційної та асистентської практики. Також практика проводиться за профілем спеціалізації, а зміст визначається програмою та індивідуальними завданнями студентів, які можуть бути направлені на закріплення теоретичних знань та отримання уявлень про механізми їхнього практичного застосування, закріплення навичок вирішення практичних завдань, знайомство зі специфікою діяльності закладів різного профілю.

Окрім навчальних занять у НПУ проводяться різні види позааудиторної роботи. Це участь у роботі проблемних груп, наукових гуртків, психологічних клубів. Така робота не є обов'язковою для студентів, оскільки позааудиторна активність сприяє професійному становленню психолога, і вона підтримується на всіх рівнях організації навчального процесу.

Також, майбутні психологи старших курсів беруть участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді зі спеціальності «Психологія», яку організовує щороку Міністерство освіти і науки України

Сучасний стан досліджуваної проблеми показує недоліки теоретичних та практичних розробок для підвищення якості вищої освіти психологів з точки зору розвитку особистості психолога-професіонала (особистісна і професійна ідентичність, професійно важливі якості, мотивація навчання, професійні перспективи та розвиток кар'єри, професійне самовдосконалення та самоосвіта). Одним зі способів сприяння професійної підготовки майбутнього психолога в процесі навчання у ВНЗ, на наш погляд, є формування та реалізація системи психологічного супроводу в процесі професійної підготовки, яка повинна бути психологічно грамотна та логічно послідовна, має характеризуватись пролонгованістю, безперервністю та передбачати природний хід навчання та розвиток особистості.

Отже, професійна підготовка майбутніх психологів – формує професійно значущі якості та забезпечує готовність до май-

бутньої професійної діяльності, включає загальнотеоретичну і наукову підготовку, методологію, методики і технології практичної психології для успішної професійної діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи, можемо стверджувати, професійна підготовка майбутнього фахівця впродовж навчання у вищому навчальному закладі є досить актуальною проблемою вищої школи, оскільки пов'язана з вирішенням професійних проблем.

Готовність до професійного самовдосконалення є одним із компонентів професійної підготовки майбутніх психологів, якому приділено в науці недостатньо уваги. Тому перспективою нашого подальшого дослідження є готовність майбутніх психологів до професійного самовдосконалення та його шляхи, форми та методи в процесі професійної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко А.Ф. Личностное и профессиональное самоопределение отечественного психолога-практика // Московский психотерапевтический журнал / А.Ф. Бондаренко. – М. – 1993. – № 1. – С. 63–76.
2. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації пра-

цівників психологічної служби і консультантів ПМПК / за ред. В.Г. Панка, З.О. Гаркавенко. – Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.

3. Лейбович А.Н. Структура и содержание государственного стандарта профессионального образования / А.Н. Лейбович. – М., 1991. – 224 с.

4. Муқан Н.В. Система професійної підготовки майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Канади : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Н.В. Муқан. – К., 2006. – 21 с.

5. Нероба Е. Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Е. Нероба. – К., 2003. – 22 с.

6. Профессиональная педагогика : учебник для студ. обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. – 2-е изд., перераб. и доп. / под ред. С.Я. Батишева. – М. : Ассоциация «Профессиональное образование», 1999. – 904 с.

7. Семиченко В.А. Пути повышения эффективности изучения психологии / В.А. Семиченко. – К., 1997. – С. 4–5, 112–116.

8. Чепелева Н.В. Теоретичне обґрунтування моделі особистості практичного психолога / Н.В. Чепелева, Н.І. Пов'якель // Психологія : збірник наук. праць. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. III. – 1998. – С. 35–41.

УДК 159.922.7

РОЛЬОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Михайленко О.Ю., асистент
кафедри практичної психології
Криворізький педагогічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

У статті проаналізовано погляди вітчизняних дослідників щодо професійного становлення особистості майбутнього практичного психолога. Висвітлено та обґрунтовано поняття професійної компетентності майбутнього практичного психолога. Розглянуто такі види компетентностей, як: соціально-психологічна, комунікативна, професійно-педагогічна (Н. Кузьміна, А. Маркова). Зроблено спробу виокремити рольову компетентність майбутнього практичного психолога як необхідну умову становлення майбутнього професіонала. Проаналізовано ряд суміжних за змістом до рольової компетентності понять: компетентність у спілкуванні, соціально-психологічна компетентність, комунікативна компетентність, компетентність взаємодії, життєва компетентність (П. Горностай, Т. Титаренко).

Ключові слова: професіонал, практичний психолог, компетентність, рольова компетентність, роль, рольова структура особистості.

В статье проанализированы исследования отечественных ученых относительно понятия профессионального становления личности будущего практического психолога. Освещено понятие профессиональной компетентности практического психолога. Рассмотрены такие виды профессиональной компетентности, как социально-психологическая, коммуникативная, профессионально-педагогическая (Н. Кузьмина, А. Маркова). В этой публикации сделана попытка выделить рольовую компетентность практического психолога как необходимое условие становления будущего профессионала. Проанализи-